

KSZTAŁTOWANIE CZYNNOŚCI SAMOOBŚLUGOWYCH

U DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Jednym z podstawowych zadań przedszkola jest wyrobienie elementarnych przyzwyczajeń kulturalnych, higienicznych i samoobsługowych.

Stopień samodzielności dzieci w dużej mierze zależy od dorosłych, od tego jak dorośli postępują z nimi, w jakim stopniu pozwalają im na samodzielność. Obecnie zauważyć można smutną tendencję wyręczania swoich pociech w wykonywaniu czynności samoobsługowych. Zabiegani, zapracowani rodzice coraz mniej uwagi przywiązują do wczesnej samodzielności dzieci. Kiedy dziecko próbuje się ubrać, rodzic - tłumacząc się brakiem odpowiedniej ilości wolnego czasu - ubiera go sam a z obawy przed zachlapaniem przez dziecko podłogi w łazience również wyręcza go w czynnościach higienicznych. Także w czasie spożywania wszelkich posiłków, dorośli karmią dzieci, żeby było szybciej i co najważniejsze aby uniknąć niepotrzebnego wybrudzenia się dziecka. W efekcie, kiedy dziecko przychodzi do przedszkola domaga się często takiego samego wyręczania w wykonywaniu wielu czynności samoobsługowych jak w domu, gdyż nie zostało nauczone tego, że powinno wykonać je samo – bez pomocy dorosłego. Często takie dzieci stoją bezradnie w szatni, nawet nie próbują zdejmować lub zakładać ubrań, zamiast sprawnie wymyć ręce, stoją w łazience i bawią się mydłem a podczas spożywania wszelkich posiłków oczekują karmienia przez nauczycielkę. Nauczycielka jest jedna a dzieci w grupie bardzo dużo, więc trudno udzielić wszystkim należytej pomocy.

Każda nauczycielka stara się nauczyć dzieci samodzielności, dbałości o ład i porządek, jednak bez współpracy z rodzicami, proces ten jest długotrwały. Opanowanie czynności samoobsługowych jest ważnym zadaniem domu i przedszkola a także ma istotny wpływ na rozwój umysłowy dziecka. Ponadto trzeba pamiętać, że te czynności samoobsługowe mają przekształcić się w nawyki, czyli muszą być tak ukształtowane, aby doprowadzić do odruchowego zachowania dziecka. W zakresie kształtowania się umiejętności zaliczanych do samoobsługi można wyróżnić następującą kolejność rozwojową: przed ukończeniem drugiego roku życia (21 miesiąc życia) – dziecko potrafi trzymać jedną ręką małą filiżankę i z niej pić. Lepiej radzi sobie jedząc łyżką, trzymając ją chwytem nakładkowym. Dwuletnie dziecko lubi pomagać dorosłym w pracy domowej; jest ciekawe świata, zadaje dużo pytań, chętnie wykonuje polecenia dorosłego ciesząc się przy tym z każdej pochwały.

Dziecko mające dwa i pół roku potrafi przynieść szklankę z wodę bez rozlania (napętnioną $\frac{3}{4}$ wysokości naczynia); samodzielnie wkłada majtki, spodnie, nakłada skarpetki i buty na nogi, ale nie radzi sobie jeszcze ze sznurowadłami i klamerkami. Próbuje także rozpiąć guziki. Trzylatek myje twarz i ręce bez zamoczenia ubrania i wyciera je ręcznikiem; samodzielnie spożywa posiłek. Zatem trzyletnie dziecko dużo potrafi a kolejny rok jego życia jest okresem dalszego doskonalenia czynności samoobsługowych. Stwarzanie sytuacji do samodzielnego działania, sposób motywowania dziecka do radzenia sobie w sytuacjach życiowych, okazywanie radości z wykonania czynności samoobsługowych –to wszystko wpływa na zakres wypracowania stopnia samodzielności dziecka.

Dorośli powinien zdawać sobie sprawę z tego, że opanowanie czynności samoobsługowych a także porządkowych ma znaczący wpływ na rozwój intelektualny dzieci. Zachowanie – nawyk typu samoobsługowego, przenosi się na sytuacje zadaniowe typu intelektualnego i tak dzieci, które przy wykonywaniu czynności samoobsługowych dopominają się pomocy ze strony dorosłego, również swoją bezradność demonstrują podczas wykonywania czynności intelektualnej – oczekując pomocy nauczyciela. Dzieci, które bałaganią (rzucają ręcznik byle gdzie, depczą po swoich ubraniach w szatni, rozrzucają jedzenie, przeciągają się przy stole), są też niestaranne podczas wykonywania zadań

intelektualnych np. jeśli mają coś sensownego zbudować z klocków, to nie widzą potrzeby, aby sobie wcześniej je przygotować; ciągle czegoś szukają, przestawiają i tym są pochłonięte zamiast skupić się na sensie zadania, które mają wykonać. Dzieci, które ociągają się i marudzą podczas wykonywania czynności samoobsługowych w efekcie zachowanie to również przenoszą na sytuacje zadaniowe typu dydaktycznego: zwlekają z wykonaniem poleceń; zbyt wolno układają przedmioty potrzebne do zajęć itp.

Samodzielność nie przychodzi sama a pewne cechy, które dziecko może odziedziczyć po rodzicach (smyk, zaradność, zręczność itp.) mogą zaniknąć jeśli dziecko nie będzie miało okazji do samodzielnej działalności - dlatego - DROGI RODZICU - nie wyręczaj dziecka w wykonywaniu czynności samoobsługowych; zachęcaj, wspieraj, bądź przykładem, okaż mu radość jeśli zrobi coś sam (nawet jeśli wykona to niestarannie), przecież liczą się chęci; daj dziecku czas i ciesz się razem z nim z każdego najmniejszego sukcesu, unikaj nadmiernego korygowania; bądź systematyczny i konsekwentny w podejmowanych zadaniach.

Skup się na następujących zadaniach: kształtuj nawyk właściwego zachowania w toalecie, nawyk samodzielnego rozbierania się i ubierania a także dbania o swoje ubrania, nawyk bezkonfliktowego układania się do snu, nawyk właściwego zachowania się przy stole, kształtuj dobre maniere podczas spożywania wszelkich posiłków i kształtuj nawyk dbałości o to, by rzeczy były na swoim miejscu.

Oktawia Benewiat – Buch